

МИОДРАГ РАИЧЕВИЋ

У МАТИЦИ, УЗ ЗМАЈА

Часни оче, уважено председништво Матице српске, поштовани чланови жирија Змајеве награде, даме и господо...

Данас, када у овом свечаном часу, као велику благодарност, примам награду која носи име Јована Јовановића Змаја, у дану када Матица српска навршава 197 година од свог оснивања, осећам велико задовољство и надаре понос. На тај мој осећај Матица утискује свој вековни печат, издвајајући моју књигу и додељујући јој награду – највећу и најзначајнију у српскоме роду. Лепо је данас бити овде, међу вама, браћо и сестре! Не замерите, уживао сам и док сам путовао овамо, у Нови Сад, уживам и сада. Писац који зна где је Матица, зна где су му душа и срце.

Змајево дело је до те мере значајно, те мислим да међу свима онима који су се својевремено докопали школске клупе нема ниједнога који није знао неку Змајеву песму напамет. Прву његову песму, а и прву песму уопште, чуо сам од оца Велише. Била је то песма „Мали коњаник”. Ко је не зна! А отац ју је научио још у основној школи у Сотонићима, у Црмници, српској перјаници, како каже Његош у „Кули Ђуришића”. Као да га и данас чујем како брату Славку и мени ту песму декламује, пред спавање. Кад дође до онога „ђиха-ђиха”, мало нас љуљушне, и ми уснимо.

Касније сам се, наравно, срео и са тужним и озбиљним Змајем, да се тако изразим. Породична несрећа која га је задесила нема пандана у српској књижевности. Он је и поред тога наставио да испуњава задатак који је себи био задао. Али о томе се, мање-више, све зна.

Оно што ме је нарочито одушевљавало, био је однос Николе Тесле према Змају. Два велика Србина су се препознала. Тесла га је сматрао највећим српским песником. Године 1897, два великана срела су се у Београду. Змај је написао стихове у част Теслиног доласка, који су Теслу до те мере ганули да је заплакао, и том приликом је пољубио песникову руку. Кад се вратио у Америку, Тесла је превео неколико Змајевих песама, и то су били први преводи неког српског песника у Америци.

ПОЗДРАВ НИКОЛИ ТЕСЛИ
ПРЕ ДОЛАСКА МУ У БЕОГРАД

Београд је данас сретан
Рукујућ се с српском диком
И открива срце своје
пред Србином велебником
Но ти мораш опет натраг
Састанак нам кратко траја
Ал топлоту носи собом
Братимскога загрљаја.
Разумеће листак свежи
Сваку жилу свога стабла,
Спајаће нас електрика
(Електрика наших срца)
И без жице и без кабла

* * *

„Највећи ефекат у поезији постиже се кад песнику пође за руком да читаоца изненади нечим познатим. Песник се нада да буде као сир из неке жупе – локалан, а цењен свуда”, рекао је Одн својевремено. Сад, при крају живота, ако изузмемо грешке које сам праврио, схватио сам да сам у свему био у праву.

Песме у књизи *О сиварима које је Хомер њројустишо* снимци су мог минулог живота и неких мојих данашњих интересовања. Све су то сензације с којима сам растао и развијао се као песник. Био сам дете свога времена.

На крају овог мог „Хомера” налазе се песме које сам, грешан, посветио мајци. У мајчином срцу налази се корен поезије, тога би

човек требало да буде свестан. Често ни не видимо како то велико срце као ореол светли изнад наших глава. Нажалост, човек то, неретко, касно сазна. За разлику од мајчиног срца које све на време схвата – и прашта, прашта, прашта...

Никад себи нећу опростити што мајци нисам љубио руку кад год бих се, било откуда, враћао. Некад је то био обичај, данас доста редак. Човек никако да схвати шта тај пољубац изазива у мајчином срцу, и да је то што изазове у мајчином срцу, њему намењено.

Кад ми је мајка умрла, заридео сам како сам одавно желео.

„Улога очију није да гледају него да плачу”, каже Сиоран.

Човек у животу стално нешто чека – прође му живот у чекању! А кад пристигне то што је чекао – смрзне се, јер схвати да то није оно чему се надао. Схвати да је то што је дошло – дошло по њега.

Драги пријатељи, врсни зналци и поштоваоци уметности, браћо и сестре, немам великих жеља – за њих су потребни велики узлети, а ја тих крила више немам. Једино што данас желим јесте да сањам и да о томе пишем, док се не пробудим.

На крају, са сред срца, захвалио бих се мојим врлим пријатељима. Неки су, данас, ту међу вама, без чије добротe не би данас било ни ове књиге, а ни мене међу вама.

Захваљујем се још једном Матици српској, Змај-Јови, цењеном жирију, и вама, драги пријатељи.

Захвалио бих се Богу што ме је погледао и одузимајући ми оно бадијавно вријеме, вратио ме ономе што ми је било, и још увек ми је живот – књигама и писању.

(Беседа на уручењу Змајеве награде изречена
на Свечаној седници Матице српске, 16. II 2023)